

Söyleşi

David DAVIS ve John SOMERS ile İngiltere ve Türkiye’deki Drama Eğitiminin Karşılaştırılması Üzerine

Söyleşiyi yapan: Yrd. Doç. Dr. H.Ömer ADIGÜZEL

Çeviri: Dr. Pınar ÖZDEMİR

Öncelikle Türkiye’ye hoş geldiniz diyorum. İkinci kez Türkiye’desiniz ve 11. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Seminerine geldiniz. Her iki seminer arasında, katılımcı açısından, dernek organizasyonu açısından belirgin bir fark var mıydı? Böyle bir durum dikkatinizi çekti mi?

John Somers: Bir önceki, 9 sene önceydi. Bu konuda net bir şey söylemem için oldukça uzun bir zaman geçti, çok fazla şey söyleyemiyorum ama şunu söyleyebilirim ki o zaman sanıyorum bu organizasyon İnci San tarafından yapılmıştı. Son derece pozitif duygularla ayrıldığım bir seminerdi. Şimdikiyle karşılaştırıldığında artık, dramaya ilgi duyanların ve drama profesyonellerinin sayısında büyük bir artış olduğunu söyleyebilirim. Bu açıdan değerlendirebilirim. Geçen sefer de son derece hevesli ve bu işi yapmak isteyen katılımcılar vardı. Şimdi çok büyük bir memnuniyetle söyleyebilirim ki bu sayı artmış durumda.

David Davis: Aslında aynı fikirleri paylaşıyorum, her iki seminer hakkında çok olumlu düşüncelere sahibim. Her ikisinde de katılımcılar son derece hevesle, heyecanla, istekle katılıyorlardı. Bu anlamda çalışmalar oldukça verimliydi. Fakat ben John gibi bir karşılaştırma yapamıyorum. Yani profesyonel açıdan daha mı iyi noktadalar?, yoksa değil mi? bunu yapabilecek durumda değilim ama gelişmeleri, süreci bildiğim için, arada yapılan bunca kursları vb. düşündüğüm zaman herhalde öyle bir durum olmuştur diye tahmin ediyorum. Ama her ikisinde de söyleyebileceğim şey, katılımcıların son derece hevesli, istekli oldukları ve katılımcı olarak bu işin içinde yer aldıkları...

Teşekkür ederim. Ben şimdi eğitimle ilgili birkaç soru ile başlamak istiyorum. Özellikle İngiltere’deki drama eğitimiyle ilgili. Kısa kısa sorular soracağım. Bir drama öğretmeni, İngiltere’de üniversitede kaç saatlik eğitim alıyor, üniversite dışında bir yerde drama öğretmeni olma şansı var mıdır? Yani drama öğretmeni İngiltere’de nasıl yetişiyor?

David Davis: Aslında bence İngiltere’de belli bir indirgemecilik söz konusu. Yani mümkün olduğu kadar çok sayıdaki öğretmen, mümkün olduğunca çabuk süre içinde okullara gönderme eğilimi. Bazıları, hem okulu hem eğitimi birlikte sürdürüyorlar, bazıları da para vererek, okula giderken de paralı kurs alıyorlar. Bu şöyle, özellikle siz öğrenciyseniz, bu bir burs sistemi gibi aynı zamanda. Siz gidiyorsunuz bir yerlerde dersinizi veriyorsunuz, aynı şekilde işin pratiği içinde var oluyorsunuz, bir taraftan da paranızı kazanıyorsunuz. Eğitimi gördüğünüz konuda da pratik yapmış oluyorsunuz. Drama öğretmenleri için, bu ne kadar uygulanıyor bilmiyorum ama örneğin işlenmesi gereken konuların kısaltılması gibi uygulamalar söz konusu. Özellikle talebin fazla fakat öğretmenin az olduğu alanlarda bu uygulama yapılıyor.

Eskiden de herhangi bir üniversite bitirmiş herkesin öğretmenlik yapması mümkündü İngiltere’de. Fakat sonradan bunu değiştirdik ve öğretmen olmak için belli niteliklere sahip olunması gerektiği anlaşıldı ve bu nitelikleri, mezuniyet sonrasındaki derslerle desteklemeye çalıştılar. İndirgemecilikten kastettiğim şey şu, örneğin her herhangi bir üniversite mezunu drama öğretmeni size geliyor, drama dersi veriyor. Fakat bu drama dersi veren kişinin, bilgisinin ne kadar derin olduğu, konuya ne kadar hâkim olduğu son derece belirsiz ve eksik. Ama örneğin bir amatör tiyatrodaki çalışıyor olabilir ya da bu tip bir başka faaliyet içinde bulunuyor olabilir ama öğretmen olarak niteliklerinde, becerilerinde eksiklikler olabilir.

Bu konuda özellikle bir derdim var, çünkü ben özellikle drama öğretecek öğretmenlerin hazırlanması için uzun yıllar boyunca çalıştım. Bunun için programlar yaptım, dersler açtım. Dolayısıyla özellikle bu noktada sıkıntımız var. Haftada 21 saatlik bir drama eğitimi yapılıyor ama bunun dışında da üniversite dışında faaliyette bulunulması gerekiyor. Ama yeni düzenlemeye göre haftada sadece 6 saatlerini üniversitede geçiriyorlar.

Peki mezun olmak için toplam kaç saat ders almak zorundalar?

David Davis: Öncelikle üniversite mezunu olmaları gerekiyor. Sonra bir sene de bu kursları tamamlamaları gerekiyor. Örneğin 3 senelik bir tarih bölümünden mezun oluyor. Daha sonra, drama öğretmenliği için, 1 sene bu kursları tamamlaması gerekiyor. Haftada 6 saatten...

Yani yaklaşık 400 saat mi?

David Davis: Saat olarak tam bilemiyorum çünkü şöyle bir uygulama var. Öğretmenin verdiği dersleri kesintiye uğratmamak için, öğrencilerin dışarıdaki çalışmalarının saati de, üniversitedeki çalışmalarının saatine dahil ediliyor. Kağıt üzerinde 400 saat gözükebilir ama normal şartlarda çok daha az olabilir.

Sizin görüşünüz nedir?

John Somers: Benim öğretmen olarak yetiştiğim dönemlerde, herhangi bir alanda kesinlikle uzman olmak gerekiyordu. Sınıf öğretmenliği, tarih vb. türü konularda. Önce iki yıldız, sonra bunu 3 yıla çıkardılar, ardından 4 yıla çıktı. Eğitimciler arasında bir tutuculuk vardı özellikle konu dramaya geldiğinde, ‘drama bambaşka bir şey, eğitim bambaşka bir şey’ diyorlardı. İkisi arasında paralellik olamayacağını düşünerek dramayı dışarıda tutmaya başladılar. Ama ne zaman ki drama artık sisteme girip ilköğretim ve diğer düzeylerde dramanın sınavları yapılmaya başlandı, bu sefer insanlar dramaya daha fazla önem vermeye başladılar. Drama da artık bir alan olma yolunda devam etti. 70’li yıllarda böyleydi ama günümüzde bu durum değişti. Artık drama sanki biraz daha profesyonel boyuta gelmeye başladı. Biraz daha para kazanma boyutuna indirgenmeye başladı. Yani artık doymuş olan meslekler için bir alternatif olmaya başladı. Aslında yaratıcı drama konusunda, İngiltere’de olduğu gibi diğer ülkelerde de eğitimciler arasında benzer bir tutuculuğu görüyordum. Ama yaratıcı drama yeni bir anlayış getirmesi ile birlikte sisteme girdi ve politikacılar da ya da diğer politik organlarda artık yaratıcı dramayı böyle görmeye başladı. Bu ilgi çekiciliği sayesinde drama yer edinmeye başladı. Ama eğer bu ilgi çekiciliğini kaybetmeye başlarsa, tıpkı diğer alanlar ve disiplinler gibi, onun yerine daha ilgi çekici örneğin çocuk merkezli, birey merkezli başka anlayışlar gelebilir. O yüzden bana göre dramanın o ilgi çekici ruhu, kendine özgü ilgi çekiciliğini korumak gerekiyor.

Bu soruyu biraz da şu yüzden sormak istedim çünkü Türkiye’de de benzer bir sorun yaşıyoruz. Bizde drama 82’li yıllarda başlıyor. Bir yöntem olarak dramatizasyon adıyla sistemde zaten vardı. Eğitimde drama veya yaratıcı drama başlangıçları, 80’li yıllardan sonradır. Bu da, bir metnin canlandırılması gibi değil de, bildiğimiz gibi katılımcının, yaşantılarından kaynaklanılarak yapılan, hem bir alan hem de yer yer bir yöntem olan dramadan söz ediyoruz. 70’li yıllara, Dorothy Heathcote’a gelene kadar, İngiltere’de çok yoğun bir popülerlik olmuştu ve dramaya çok fazla talep vardı. Fakat Dorothy Heathcote drama öğretmenlerinin öğrendiklerini sanki birbirinin tekrarı gibi olduğu için biraz katılımcı liderlik görüşünü öne sürmüştü. Bu bir yönüyle, bizdeki şu anda yaşadığımız drama kirlenmesine de çok benziyor. Çünkü bizim en büyük sorunumuz, nitelikli drama öğretmeni yetiştirme sorunu. Örneğin, yeterli eğitim almayan fakat ben dramacıyım diyen bir tiyatrocı, doğrudan çocuklarla çalışabiliyor. Veya tersi, tiyatro bilgisi olmayan eğitimciler.

Türkiye’de, MEB tarafından onaylanmış bir liderlik programı var ve Dernek tarafından yürütülüyor. Bu, yaklaşık 400 saatlik bir eğitim. İkinci alternatif, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde master programı var. Eğitimde drama alanı. Onun dışında bir de vahiyle drama lideri olanlar var. Bu günümüzdeki, çok önemli bir kirlenme. 70 ‘li yıllarda İngiltere’de yaşanan durumu, şimdi biz Türkiye’de yaşıyoruz. Merak ettiğim şey şu, İngiltere’de bu tür bir kirlenme oldu mu, oluyor mu? Niteliği nasıl? Heathcote, öğretmenleri eleştirdiği için ön plana çıktı. Çünkü öğretmenler birbirlerini çok kopyalamaya başlamışlardı.

David Davis: Şu an için çok olası bir durum değil. Bu tip bir durumu ancak ilköğretimde bulabilirsiniz orta öğretimde bulamazsınız.

John Somers: 10 yıldır öğretmen eğitiminde bulunmuyorum ama daha evvelki deneyimlerime dayanarak da söyleyebilirim sonuç itibariyle eğer yasa değişmediyse ki değiştiğini zannetmiyorum herhangi bir öğretmen niteliğine sahip olmayan kimsenin okullarda zaten eğitim vermesine izin verilmiyor. Amatör bir kursta bu kişiler böyle bir eğitim verebilir ama eğitim sistemi içinde, okullarda yer alamazlar. Mutlaka belli bir formasyonu olmalı.

Buna katılıyorum. Örneğin Türkiye’de öğretmen var ama MEB 1 hafta 30 saat kurs veriyor ve sonunda git okullarda ders ver diyor. Kendi eğitim sistemimiz yapıyor bunu. Üstelik biz 300–400 saatlik bir programı onlara onaylattık. Buna benzer bir problem İngiltere Milli Eğitim Bakanlığı’nda yok diye düşünüyorum. Kısa süreli bir eğitim alınmıyor. Şöyle bir şey sormak istiyorum, drama bir bilim alanı mıdır? Biz doçentlik alanıdır diyoruz ama bir doçentlik alanı olmalı mıdır? Doçentlik alanı ise sizce bunun gerekçeleri nelerdir?

John Somers: Aslında tabi sanatsal bir yönü var fakat sonuçta siz okullarda öğretmenlik yaparken bir pedagoji formasyonu gerektiriyor. Pedagoji de bir bilimsel alan olduğuna göre, bunun bilimsel bir yönü olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Yaratıcı dramın sanatsal bir boyutu olduğunu düşünüyorum. Ama yaratıcı drama alanı, yeniliğini koruduğu sürece sistemde yer alacak ve yerini koruyacak ama bu yeniliğini kaybetmeye başladığında birtakım bilmeceleler oluşmaya başlayacak. Yaratıcı dramada doktora alan çalışmalarının yapılması mutlaka gerekli ama tam bir bilim alanı olabilmesi için bunun dışında birkaç kişinin değil, daha fazla kişinin bu konuda çalışması gerekiyor. Sonuç itibariyle yapılması gereken, çok büyük düşünmek. Bir kere çok ciddi bir araştırma projesi geliştirilmeli. Araştırma projesi geliştirilirken de memleketin her tarafından öğretmenleri, bunun içine dâhil etmek gerekir. Kimileri verileri toplamalı, kimileri vaka çalışmalarını getirmeli, çeşitli alanlarda bu tip iş bölümü yapılırken, bu

arada, insanların işin içine katılması gerekli. Bu arada, kimin daha iyi öğretmen olduğu, kimin araştırmaya daha yatkın olduğu, kimin başka yöntemlerde, başka işler için daha işe yarar olduğu ortaya çıkar. O zaman elinizde, bu araştırma projeleri sayesinde bunun işe yarar bir şey olduğuna dair kanıt olur. Dolayısıyla insanlar yalnızca kendi deneyimlerini anlattıkları hikâyelerden çıkarlar ve elinizde bilimsel kanıtlar olur. Mesela coğrafya dersinde ya da matematik dersinde, şu yöntemi şöyle kullandım ve şöyle sonuçlar aldım gibi bilimsel şekilde bir araya getirilmiş verileriniz ve araştırmalarınız olur.

Eğer bir üniversitede çalışıyorsanız, özellikle öğretim yaptığınız alanda doktora tezi verecek olmanız gerekli. Bu, benim inceleme alanım değil, benim zamanımda zaten böyle bir alan yoktu. Öncelikle iyi bir öğretmen olmak gerekiyor. Onun üzerinde, araştırmalarınız olmak zorunda, yayınlanmak zorunda, iyi çalışmalarınız olmak zorunda, çalışmalarınızı hayata geçirmelisiniz, bunun için gerekli parayı bulmalısınız. Yani doktora yapmış ya da bitirmek üzere olmalısınız ki, üniversitede bunu öğretmenliğini yapabilesiniz.

Türkiye’de özellikle eğitim bilimciler, bunun bağımsız bir alan değil bir yöntem olduğunu iddia ediyor. Tutucu eğitimciler böyle söylüyor. Ama biz aksine, bu hem bir alandır hem de bir yöntemdir diyoruz.

Pınar Özdemir: Bizim ülkemizde, YÖK var. YÖK doçentlik ya da profesörlük alanının koşullarını da belirliyor. İngiltere’de buna benzer bir yapı var mı?

John Somers: Maalesef yok. Bir insanın profesör ya da doçent olabilmesi için, onun yeterliliği, yaptığı işlerle ölçülür. Bunu kabul eden de üniversitedir. Üniversite kabul eder ve üniversite değerlendirir. Daha sonra, jüriye gönderilir 6 kişi. Üyeler fikirlerini söylerler. İngiltere’de tamamen 4 yıl eğitim veren okullar yavaş yavaş kapanıyor. Çünkü 3 yıldan sonrası, mezuniyet sonrası eğitimle tamamlanıyor. Bu mezuniyet sonrası eğitimlerde de drama eğitimi alacak, 10 ya da 15 kişi oluyor. Böyle bir kadroyu ise üniversitede tutmak biraz lüks bir anlamda olanaksız gibi gözüküyor. Bu yüzden daha çok okullarda ve uygulama içinde yetişmeleri isteniyor. Bunların içinden belki bir kişi olabiliyor. Ama onlar için de profesör olmak, doçent olmak şartı aranmıyor. Çünkü bunlar aynı zamanda iyi para alıyorlar. Üniversiteler için de bir yük aynı zamanda.

Benim kızım, 5 yıldır çok ağır bir veterinerlik eğitimini tamamladı ama bunu bitirdin git çalış demiyoruz. Bazen denebiliyor ama bunun dışında, 3 yıllık bir eğitim alıp, başka bir alanda da öğretmenlik yapabiliyor. Ama temel eğitimi sapasağlam duruyor.

Bu benim son sorum. Drama tarihçesine ve isimlerine baktığımızda, Harriet Finlay Johnson, Henr Caldwell Cook, Peter Slade, Brain Way, Heathcote, Gavin Bolton... Benim öğrenmek istediğim, Heathcote'tan sonra, çok belirgin çağdaş ekoller var mı? Çünkü Heathcote'tan sonraki bilgilerde çok fazla bir yenilik yok gibi. Var mı bir ekol yoksa hala Heathcot-Bolton çatışması gibi bir çatışma söz konusu mu?

David Davis: Aslına bakarsanız, bundan sonra ortaya çıkan tek eğilim, uygulamalı tiyatro çalışmaları ve John'ın çalışmalarına benzeyen çalışmaların yaygınlık kazanması ama bunu dışında çok fazla bir şey bilmiyorum. Belki John daha fazla şey söyleyebilir. Ama Dorothy Heathcote kadar büyük bir yükselen yıldız var mı diye soruyorsanız yok.

Peki bu uygulamalı tiyatrodan anladığımız şey, dramayı süreçsel olarak tekniklerle geliştirip, sonunda bir sonuç odaklı gösteri hazırlamak mı?

David Davis: Evet, tam da öyle bir şey.

Teoriğimizde sorun var, uygulamalı drama o yüzden sıkıntılı. Çünkü drama zaten uygulamalıdır.

David Davis: Aslında burada kastedilen şey, tiyatro aktristleri, bir topluluğa gidiyorlar, sizin sorunuz ne, bulup çıkartıyorlar. O sorunu bir şekilde sahneliyorlar. Onlarla bunu paylaşıyorlar.

David Davis: Pek çok yöntem kullanıyorlar, forum tiyatro da bunlara dâhil olmak üzere. Ama hani tek forum tiyatro değil ama John bu konuda daha fazla şey söyleyebilir.

John Somers: Dramayı kullanarak bağlam içinde anlamlı bir değişim elde edilmeye çalışılıyor, ilk karakteristiği bu. Yani şöyle bir şey söz konusu, önce bir duruma bakıp inceliyorsun, ardından da bunu için drama yöntemiyle içeriye girerek bir şeyler değiştirmeye ve bir şeylere müdahale etmeye çalışıyorsun. Şöyle tarif edelim örneğin matematiğe baktığında, saf matematik teorilerinden oluşan bir bölüm vardır. Onun içinde yalnızca matematik teorileri vardır. Ama uygulamalı matematiğe baktığımızda, bunu mühendisliğe de kullanırsın, uzay teknolojilerine de kullanırsın. Dramaya baktığımızda da belli bir sosyal konteksti değiştirmeye ve onun içinde işletmeye çalışırsın. David'in de söylediği gibi, pek çok üniversitede uygulamalı drama konusunda master programları açılmaya başladı ve bu program büyük bir önem kazandı. Lisans talebi arasında da son derece popüler lisans üstü bir şey olarak da devam ediliyor.

Dünyaya bakıldığında en çok hangi ülkede drama eğilimi fazla? Örneğin biz diyoruz ki, Avrupa’da çok iyiyiz İngiltere ve Almanya’dan sonra. Hangi ülkeler daha çok baskın sizin gözlemlerinize göre? Ya da dünyada yayılım oranı nedir?

David Davis: Avustralya. Onlar böyle olduğunu iddia etmiyor. Belki Türkiye bunu iddia edebilir. Son gelişmelere bakacak olursak, Almanya ve Avustralya gibi geliyor. Avustralya Quinss’ta çok iyi işler yapılıyor. Güçlü bir organizasyonları var, bu konuda dergiler basıyorlar.

John Somers: Bunu hem eğitim programı içinde hem de ek olarak programlarının içine sokmaya çalışıyorlar. Aslına bakarsanız, dramanın bir öğretim yöntemi olarak son derece farklı olduğunu söyleyebiliriz. Normal koşullardaki didaktik öğretim yönteminden son derece farklı. Başka türlü bir mimari istemesinden, öğretmen öğrenci arasındaki ilişkiye kadar her şeyi değiştiren bir yöntemden bahsediyoruz.

David Davis: Taiwan’da bir doktora öğrencisi var. Orada, anne babalar eğitim sistemine baskı yapıyorlar. Didaktik eğitim sistemi yürütülüyordu ama anne babalar, çocuklar için daha yaratıcı bir eğitim sistemi istediklerini söylemişler. Bunu, hükümet programa aldı ancak bunu öğretecek hiçbir hoca yok. Hocayı yetiştirecek bir mercii yok. Bunu üzerine sanat hocası gibi tüm hocaları hizmet içi eğitime tabii tuttular. Bundan nefret eden pek çok resim hocası da drama hocası olma yolunda ilerliyorlar. Aynı şey Güney Kore için geçerli. Ama Japonya, bu işe el atmış durumda. Bu ülkeler, bunu hayata geçirmeye çalışarak, işi yükseltiyorlar. Ama bu sırada İngiltere’ye baktığımızda bir gerileme söz konusu. Aynı zamanda Çin’e de dikkat çekmek istiyorum.

